

Підсумовуючи, варто сказати, що мовчання є одним з найважливіших компонентів соціальної взаємодії, що характеризується ознаками як вербальних, так і невербальних засобів комунікації. Мовчання, завдяки своїй експресивній виразності, може виступати як самостійний засіб і засіб передачі інформації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Копылова, Т. Р. (2015) Молчание как термин: проблема многозначности. *Вестник Удмуртского университета. История и филология*. Т. 25, вып. 5. С. 7-11.
2. Крестинский, С. В. (1998) Молчание в системе невербальных средств коммуникации. *Тверской лингвистический меридиан : теоретический сборник*. Тверь : Тверск. гос. ун-т. Вып. 1. С. 74-79.
3. Шабанова, Я. В. (2007) Речевой акт 'МОЛЧАНИЕ' в структуре вербальной и невербальной коммуникации. *Язык, коммуникация и социальная среда*. Выпуск 7. Воронеж : ВГУ. С.183-192.
4. Jaworski, A. (1997) Silence: Interdisciplinary Perspectives. Berlin : Mouton de Gruyter.
5. Johanesen, R. L. (1974) The Functions of Silence: A Plea for Communication Research. *Western Speech Journal*. № 38 (1). P. 25-35.

**Ковтун Оксана
Вінниця**

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ НАПРЯМУ «ЗІСТАВНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГРАМАТИКИ ОЦІНКИ»

Сучасна лінгвістика стрімко розвивається, змінюються науково-лінгвістичні парадигми, формуються міждисциплінарні розвідки на перетині лінгвістики з іншими науками й науковими напрямками. Постають нові напрями в межах власне лінгвістичних пошуків, що призводить до появи нових термінів і понять, вироблення нового власного поняттєво-термінологічного апарату.

Грамматика оцінки є одним з таких нових напрямів лінгвістичних досліджень. Вона виокремилася з теорії лінгвоаксіології й частково описана на українськомовному матеріалі (проекція на морфологію).

У східнослов'янській дослідницькій традиції лінгвоаксіологію пов'язують передусім з напрацюваннями Ніни Арутюнової, яка перша здійснила фундаментальний концептуальний аналіз слів із семантикою оцінки з урахуванням західно-європейської лінгвофілософської

парадигми в історичній перспективі (1988). Послідовниками Ніни Арутюнової в російському мовознавстві стали Надія Аксенова (2007), Олена Вольф (2002), Тетяна Маркелова (2013), Ельвіра Столярова (1988), Віктор Шаховський (2008) та інші.

Повне та всебічне дослідження лінгвоаксіологічної проблематики в українському мовознавстві вперше здійснено Тетяною Космедою, що ґрунтовно репрезентовано в монографічному дослідженні «Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки» (Космеда, 2000).

З лона української лінгвоаксіології виокремилася граматики оцінки, проблематику якої актуалізувала Тетяна Космеда у згаданій вище монографії, а також у низці статей (Космеда, 2000), скерувавши дослідження своїх аспірантів (Ю. Булик, Д. Рязанцева О. Халіман). Згодом морфологію оцінки як складник граматики оцінки всебічно схарактеризувала на матеріалі української мови Оксана Халіман, що репрезентовано в монографії «Граматики оцінки: морфологічні категорії української мови» (Халіман, 2019). Важливими для теорії граматики оцінки вважаємо наукові розвідки, підготовані Т. Космедою і О. Халіман у співавторстві, серед яких найбільш значеннєвих вважаємо «“Граматики оцінки” як актуальна проблема сучасного мовознавства», де витлумачено поняття граматики оцінки як нового наукового напрямку, мета якого – усебічне дослідження системи граматичних засобів вираження оцінних значень з урахуванням їх прагматичних характеристик (Космеда, Халіман, 2011, с. 21). Зауважено, що “розробка теорії граматики оцінки передбачає комплексний опис граматичних засобів вираження оцінних значень, що забезпечить вироблення правил уживання граматичних одиниць в оцінних функціях та трактування закономірностей їх тлумачення» (Космеда, Халіман, 2011, с. 21).

До граматичних засобів вираження оцінки належать і морфологічні одиниці, і синтаксичні конструкції, що за традицією зумовлює поділ граматики оцінки на два підрозділи: морфологія оцінки й синтаксис оцінки (Халіман, 2019, с.50), що нерозривно пов’язані, оскільки “вторинні значення морфологічних форм (зокрема оцінні) реалізуються в синтагматичних відношеннях” (Халіман, 2019, с.50). О. Халіман репрезентувала ґрунтовний опис усієї системи іменних та дієслівних граматичних категорій крізь призму граматики оцінки, показавши, зокрема, і функційне навантаження деяких стилістичних засоби, що створюють граматичну конотацію й відіграють ключову роль у моделюванні відповідних мовленнєвих жанрів (Халіман, 2019).

У лінгвістичних словниках термін «граматика оцінки» на сьогодні не витлумачується, а метамова цього новітнього мовознавчого напрямку не знайшла фіксації та й усебічної інтерпретації (Ковтун, 2020, с.142–143). Тому все ще чекають залучення до лінгвістичної терміносистеми загалом і термінологічних словників зокрема метаоддиниці, витлумачені та задекларовані в руслі граматики оцінки, а саме: ‘граматика оцінки’, ‘ігрема’ (або ‘ігрова трансформація’), ‘категорія оцінки’, ‘оцінне значення’, ‘оцінний смисл’, ‘аксіологічний смисл’, ‘граматикалізація оцінних значень’ тощо. Частина цих термінів уже набула активного поширення в лінгвістичних дослідженнях (Ковтун, 2020, с.143).

У західній лінгвістичній традиції є фрагментарні праці з лінгвоаксіології та граматики оцінки (Майкл Халлідей, Джеймс Мартін, Пітер Уайт, Сьюзан Ханстон, Лаура Хідалго-Доунінг), однак фундаментальних монографічних досліджень, які були б присвячені проблематиці лінгвоаксіології, немає на відміну від мовознавства східнослов'янського.

Залежно від методології наукових шкіл західної традиції аксіологічна лінгвістика напрацьовувала певну усталену метамову, однак дослідники пропонують й авторські терміни, які ще не стали традиційними і не сприйняті східнослов'янським мовознавством, зокрема. Більшість із цих термінів ще не зафіксовані в словниках лінгвістичних термінів і потребують уточнення та розробки.

На основі зробленого назріла потреба розробити *новий напрям контрастивна граMATика оцінки*, оскільки порівняння граматичних засобів експлікації оцінки слугуватиме глибшому вивченню проблеми, розумінню внутрішньої суті мови, дасть змогу повно описати термінологійне поле метамови оцінки, наочно продемонструє частотність використання моделей вербалізації та граMATикалізації оцінних засобів у порівнюваних мовах. Звісно, контрастивна граMATика оцінки також повинна розроблятися з урахуванням поділу граматики на морфологію і синтаксис, тобто контрастивна морфологія оцінки й контрастивний синтаксис оцінки.

Термін *зіставна* (*контрастивна* або *конфронтативна*) *лінгвістика* інтерпретується в науці як лінгвістичний напрям, що вивчає дві або більше мови для порівняння їхніх структур і вияву відмінностей (контрастних / неконтрастних) на тлі подібності (Загнітко, 2020, с.382). Це вже давно сформована наука зі своїм об'єктом, цілями та методами аналізу. Теоретико-практичною метою контрастивного вивчення двох мов є граMATика, зміст якої представляє опис суми відмінностей між граMATикою рідної мови і граMATикою

мови, що вивчається. Отже, контрастивну граматику розглядають як граматику диференціальну. Контрастивний аналіз незамінний при викладанні мови, оскільки він дає можливість передбачити зони перешкод у процесі активності явища інтерференції, сприяє усвідомленню опануванню мовою.

Обсяг наукових праць, присвячених аналізу процесу вербалізації, зокрема й граматикалізації оцінки, морфологічними й синтаксичними засобами, за останні роки свідчить про зацікавленість цією проблемою, що залишалася поза прискіпливою увагою в західній лінгвістичній традиції й заслуговує активного вивчення сьогодні. Нагальною залишається проблема доповнення вже існуючої теорії, присвяченої граматичним механізмам породження оцінки та дослідженню всього граматичного потенціалу мови крізь призму граматики оцінки на базі англійської мови.

Отже, напрям *контрастивна граматика оцінки*, безперечно, перспективний, оскільки дослідження граматики оцінки може бути здійснене на матеріалі слов'янських і неслов'янських мов, що надзвичайно важливо для розробки теоретичних курсів іноземної мови (зокрема англійської), теорії і практики перекладознавства, методики навчання іноземної мови, сприятиме вирішенню важливих лінгвістичних проблем та проблем методики викладання лінгвістичних дисциплін.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Загнітко, А. (2020) Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця: ТВОРИ.
2. Ковтун, О. (2020) Відображення процесу становлення метамови граматики оцінки в сучасних словниках лінгвістичних термінів (на матеріалі нового словника лінгвістичних термінів А. Загнітка). *Філологічні науки на перехресті культур і цивілізацій: актуальні питання*. Київ: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського. С. 141–144.
3. Космеда, Т. (2000) Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки. Львів: ЛНУ ім. І. Франка.
4. Космеда, Т. А., Халіман, О. В. (2011) «Граматика оцінки» як актуальна проблема сучасного мовознавства. *Лінгвістичні студії*. Донецьк: Донец. нац. ун-т. Вип. 22. С. 17–23.
5. Халіман, О. В. (2019) Граматика оцінки: морфологічні категорії української мови. Харків: Майдан.